

นโยบายและแนวทางการผลิตรายการโทรทัศน์ เพื่อการเรียนรู้ : กรณีศึกษาสถานีโทรทัศน์ ALTV ช่อง 4 ทีวีเรียนสนุก

Policy and Guidelines for Television Program Production for Learning:
A Case Study of ALTV Channel 4, Fun Learning TV

พันธุ์บุปผา โมรานนท์. วิทยาลัยนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

ลักษณะ คล้ายแก้ว. วิทยาลัยนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

Punbuppa Moranon. College of Communication Arts, Rangsit University

Lucksana Klaikao. College of Communication Arts, Rangsit University

E-mail : gaiglaw@gmail.com

Received: 14 February 2022 ; Revised: 15 February 2022 ; Accepted: 23 May 2022

บทคัดย่อ

การวิจัย “นโยบายและแนวทางการผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อการเรียนรู้: กรณีศึกษาสถานีโทรทัศน์ ALTV ช่อง 4 ทีวีเรียนสนุก” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษานโยบายการดำเนินงานของสถานีโทรทัศน์เพื่อการเรียนรู้ช่อง ALTV และแนวทางการผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อการเรียนรู้ช่อง ALTV เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากการวิเคราะห์รายการโทรทัศน์ที่นำเสนอผ่านช่อง ALTV และการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มนักวิชาชีพผู้ผลิตรายการโทรทัศน์ที่ได้รับการยอมรับและได้รับความนิยมในปัจจุบัน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง ผลการวิจัยพบว่า

1. รายการโทรทัศน์ที่นำเสนอผ่านช่อง ALTV ในช่วงเวลา 18.00 - 18.15 น. ช่วงคิดสนุก กลุ่มเป้าหมายอายุ 5 - 8 ปี เนื้อหาการสนทนาการที่ส่งเสริมทักษะ 18.15 - 18.35 น. ช่วงเรียนสนุก และ 18.35 - 19.00 น. ช่วงสนุกเรียน กลุ่มเป้าหมาย 7 - 12 ปี เนื้อหาเน้นความรู้ 5 วิชา คือ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และสังคมศึกษา นำเสนอแบบสนุกสนาน มาเล่า ลงมือทำให้อ่าน การเรียนรู้จากประสบการณ์ สิ่งที่น่าสนใจนอกจากตำราเรียน
2. นโยบายที่เกี่ยวกับการกำกับดูแลกิจการโทรทัศน์ที่เกี่ยวกับเด็ก ต้องผลิตรายการที่สร้างสรรค์สังคม คำนึงถึงความรับผิดชอบต่อเด็กและหลักสิทธิมนุษยชน ช่องต้องมีสัดส่วนรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กและครอบครัว 1 ชั่วโมงต่อวัน แต่บางช่องนำสารคดี ละครที่ไม่มีควมรุนแรงซึ่งไม่ใช่รายการสำหรับเด็ก เด็กต้องปลอดภัยในเนื้อหา คำนึงถึงศีลธรรม จริยธรรม กฎหมายของเด็ก ไม่ทำให้เด็กเป็นตัวตลก ไม่พูดเรื่องปมด้อย ไม่เอาเด็กไปอยู่ที่อันตราย และไม่โฆษณาขนมหรือของกิน
3. ภาพรวมของรายการโทรทัศน์ เพื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กในประเทศไทย พบว่า เปรอร์เซ็นต์รายการโทรทัศน์สำหรับเด็กถดถอยลงทุกปี มีรายการน้อยลง ยังไม่เพียงพอ รายการเด็กได้หายไปจากช่องรายการโทรทัศน์ต่าง ๆ เพราะเรื่องของพาณิชย์ เนื่องจากว่าสปอนเซอร์ไม่นิยมสนับสนุน

4. ที่มาของรายการโทรทัศน์ ช่อง ALTV เกิดขึ้นจากการระบาดของไวรัสโคโรนา ทำให้มีผลกระทบต่อการศึกษา โรงเรียนไม่สามารถเปิด จึงมีการออกอากาศการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียม เน้นวิชาการ ให้ความรู้ในเชิงสาระบันเทิง เปลี่ยนความรู้ให้เป็นความสนุกสนาน

5. การผลิตรายการโทรทัศน์ ช่อง ALTV ได้แก่ ขั้นตอนก่อนการผลิตรายการ มีการวางแผน กำหนดกลุ่มเป้าหมาย และกำหนดเนื้อหา องค์ความรู้ ขั้นตอนการผลิตรายการ ดำเนินเรื่องความประณีต ละเอียดอ่อน มุมกล้อง การเคลื่อนไหว จังหวะ ดนตรี ต้องสามารถสื่อความหมายได้ และขั้นตอนหลังการผลิตรายการ การตัดต่อรายการ ตัดดูเนื้อหา กระบวนการ วิธีการถ่ายทำ เซ็นเซอร์ จริยธรรม เสียง แสง สี มุมกล้อง และดำเนินเรื่องประสบการณ์ร่วมกับเนื้อหา ด้านปัญหาในการผลิตรายการ การระบาดของไวรัสโคโรนา การวัดความนิยมงบประมาณ การสนับสนุนจากภาครัฐ และเอกชน การส่งเสริมผู้ผลิตรายการเด็กให้มีความรู้

6. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ควรมีการปรับตัวเพื่อพัฒนารายการให้เข้ากับสถานการณ์ในปัจจุบัน มีการส่งเสริมและสนับสนุนการผลิตโทรทัศน์ เพื่อการเรียนรู้สำหรับเด็ก และการพัฒนารายการในรูปแบบแอปพลิเคชัน
คำสำคัญ: นโยบายและแนวทางการผลิต รายการโทรทัศน์เพื่อการเรียนรู้ ALTV ช่อง 4 ที่วีเรียนสนุก

Abstract

The research on "Policy and Guidelines for Television Program Production for Learning: A Case Study of ALTV Channel 4, Fun Learning TV" aimed to study the operating policy of the ALTV Learning Television Channel and to study the guidelines for the production of TV programs for the Learning ALTV Channel. The study was conducted using a qualitative study design. Data were collected from the analysis of television programs presented through ALTV channel and in-depth interview to a group of professionals who produce television programs that gain acceptance and popularity as of today. Purposive sampling technique was used to select the sample. The findings from the study revealed as follows:

1. The television program presented through ALTV channel during 18.00 - 18.15 o'clock was Kids Sanook, the target group was children aged 5 - 8 years. The content of the program aimed to enhance children's skills. The program presented during 18.15 - 18.35 o'clock was Rian Sanook (Joyful learning), and 18.35 - 19.00 o'clock was Sanook Rian (Enjoy learning), the target group was children aged 7 - 12 years. The content of the programs emphasize content from 5 subjects; Thai language, English language, Science, Mathematics, and Social Studies. The presentation was very fun; stories were told, how things are done was demonstrated to children, learning from experience or things outside their school books.

2. With regard to policies on monitoring children's television, creative society television programs should be produced, responsibilities to children and principles of human rights must be taken into consideration, the number of television programs designed for children and family should be 1 hour per day. Some channels broadcasted documentaries or dramas without violent content, which are not children programs. Children programs must be safe from inappropriate content, concerned with morality, ethics, and laws protecting children, children are not treated for teasing, children's inferiority complex must not be mentioned, children must not be taken to dangerous places, and television commercials for foods and sweets should not be introduced.

3. Overall, the percentage of educational television programs for children in Thailand seemed to decrease every year. Program schedules were reduced and inadequate. Most children's programs disappeared from television channels due to commercial reasons since sponsors do not like to support children's programs.

4. ALTV channel was originated from the pandemic of Coronavirus (Covid - 19) that affects school opening. Therefore, long distance learning through satellite has been broadcasted. Emphasis is placed on academic aspect, knowledge is given in a fun way, and children are given knowledge in the way they enjoy.

5. How ALTV television programs are produced include procedures before programs are produced, program schedule setting, determination of target groups as well as content, body of knowledge. Consideration of meticulousness, carefulness, camera angles, movement, rhythm and music is given to the production process of a television program as they should be able to communicate the meaning. As for the post-production of television programs, editing a television program must consider content, process, shooting methods, censorship, ethics, sound, light, color, camera angles, experience in conjunction with content. Problems related to producing television programs include the spread of Coronavirus (Covid-19), measurement of popularity, budget, support from public and private sectors, promoting children's program producers to have knowledge.

6. For additional suggestions, adaptation should be made to develop television programs to meet current situation. Television programs for children should be promoted and supported. Children's television programs should be developed in the form of application.

Keywords: Policy and guidelines Television program production for learning ALTV Channel 4 Fun Learning TV

บทนำ

ในการพัฒนาเด็กให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพด้วยกระบวนการเรียนรู้ โดยถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม ความก้าวหน้าทางวิชาการ และการสร้างองค์ความรู้ อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคมต่าง ๆ ซึ่งการเรียนรู้เป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องได้ตลอดชีวิต (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2553)

สื่อการเรียนการสอน ประเภทรายการโทรทัศน์ มีบทบาทสำคัญ เพราะปัจจุบันการเรียนรู้เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับเด็กและเป็นการสร้างความคุ้นเคย กล้าแสดงออก และสร้างความมั่นใจในการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาระดับปฐมวัย ที่มุ่งเน้นให้เด็กมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มีคุณลักษณะตรงตามมาตรฐานการศึกษาและบรรลุตามวัตถุประสงค์ และเด็กสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันโดยผ่านรูปแบบรายการโทรทัศน์ หลังจากเกิดการระบาดของไวรัสโคโรนา (Covid - 19) ทั่วโลก ตั้งแต่ปลายปี พ.ศ. 2562 ทำให้ประเทศไทยต้องมีช่องทางการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมในการเรียนรู้ให้กับเด็กและเยาวชน จึงจำเป็นต้องเกิดสื่อขึ้นหลากหลายช่องทาง ในช่วงการระบาดนั้น เด็กนักเรียนไทยกว่า 15 ล้านคน ต้องหยุดการเรียนการสอนในโรงเรียน และมีการปรับเปลี่ยนการเรียนการสอนเป็นการสอนทางไกล เรียนที่บ้าน ใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วย เช่น ระบบ DLTV

ทั้งนี้ ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (Covid - 1) เป็นการบังคับให้การศึกษาต้องรู้จักปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัย และเทคโนโลยีในช่วงเวลานั้น ๆ แต่หากการศึกษาต้องปรับตัวซึ่งอาจทำให้การเปลี่ยนแปลงภาพรวมของระบบการศึกษา การศึกษาที่มีรูปแบบอย่างการดูรายการผ่านเป็นแพลตฟอร์ม (Education platform) นักเรียนจะเป็นฝ่ายเลือกสิ่งที่เรียนตามความสนใจ เช่น ระบบ MOOC นักเรียนเข้าใจความชอบและสิ่งที่ตัวเองเรียน นักเรียนอยากเรียนในวิชาที่เหมาะสมกับตัวเอง

มากที่สุด ซึ่งแน่นอนว่าจะเกิดความเปลี่ยนแปลงในระยะยาว ซึ่งแม้ว่าสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (Covid - 19) จะคลี่คลายลงแล้ว แต่ก็ยากที่ระบบการศึกษาจะเปลี่ยนแปลงกลับสู่รูปแบบเดิม

คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) จึงได้อนุมัติให้มีการจัดช่องโทรทัศน์เพื่อการเรียนการสอนเป็นกรณีพิเศษ รวมถึงได้อนุมัติใบอนุญาตประกอบกิจการโทรทัศน์บริการสาธารณะให้องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย (ส.ส.ท.) ทดลองออกอากาศช่องไทยพีบีเอส คิดส์ (ThaiPBS Kids) ในระบบทีวีดิจิทัล ผ่านช่องหมายเลข 4 บนคลื่นความถี่ของตัวเองเป็นระยะเวลาไม่เกิน 6 เดือน ซึ่งหลังจากการอนุมัติดังกล่าว ไทยพีบีเอส (ThaiPBS) ได้เปิดตัวช่องอย่างไม่เป็นทางการในชื่อ ไทยพีบีเอส เอแอลทีวี (ThaiPBS ALTV) หรือไทยพีบีเอส แอคทีฟ เลิร์นนิ่ง ทีวี (ThaiPBS Active Learning TV) ก่อนลดชื่อเหลือเอแอลทีวี (ALTV) เป็นช่องโทรทัศน์เพื่อการเรียนรู้ โดยมีแผนพัฒนาช่องให้ทำหน้าที่เป็นสื่อโทรทัศน์เพื่อการเรียนรู้ ที่บูรณาการระหว่าง “บ้านกับโรงเรียน” หรือ “Home + School” ดำเนินการโดยองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย (ส.ส.ท.) มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ บูรณาการการเรียนการสอนระหว่างบ้านและสถานศึกษา รายการมีเนื้อหามุ่งเน้นการพัฒนาสมรรถนะและเติมทักษะที่จำเป็นให้กับเด็กทุกช่วงวัย รวมไปถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิตของทุกคน ให้มีพื้นที่การเรียนรู้ที่เข้าถึงง่าย และใช้ประโยชน์จากเรียนได้จริง

ช่อง ALTV เป็นแพลตฟอร์ม (Multiplatform) ที่ต้องการมีส่วนร่วมของ 4 องค์ประกอบ คือ เด็ก ครู ผู้ปกครอง และชุมชน เข้ามามีบทบาทสำคัญในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ มาร่วมกันสร้างนิเวศการเรียนรู้เพื่อมุ่งสู่ชีวิตวิถีใหม่ โดยเด็กต้องได้เรียนรู้เพื่อสร้างสมรรถนะใหม่ ครูต้องได้พัฒนาและทบทวนทักษะการสอน ผู้ปกครองต้องได้มีโอกาสเตรียมตัวร่วมสร้างเสริมสมรรถนะกับลูก และชุมชนต้องได้มีบทบาทส่งเสริมการศึกษาเพื่อชีวิตวิถีใหม่ ทั้งนี้ ช่อง ALTV จะเสริมกลุ่มช่องทีวีเพื่อการศึกษาด้วยการออกแบบเนื้อหาและผังรายการให้ผสมผสานกลุ่มสาระการเรียนรู้รายวิชาเข้ากับการเสริมสร้างสมรรถนะของเด็ก

ดังนั้น การศึกษารูปแบบรายการโทรทัศน์มีความเกี่ยวข้องและเกี่ยวโยงกับการศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 เป็นอย่างยิ่ง เพื่อที่จะช่วยสร้างโมเดลที่สามารถนำมาต่อยอดได้ในการพัฒนารายการการศึกษาต่อไป ทั้งในด้านของเนื้อหา ทักษะ ความรู้ ความสนุก สามารถเชื่อมโยงเพื่อพัฒนาสู่แพลตฟอร์ม (Platform) อื่น ๆ ได้ และยังคงจะช่วยสร้างโมเดลที่สามารถนำมาต่อยอดได้ในการพัฒนารายการเด็ก เพื่อให้เด็กและผู้ปกครองเข้าใจถึงหลักการเรียนรู้ชีวิต สังคม และสิ่งต่าง ๆ รอบตัวจากประสบการณ์โดยตรงของโลกแห่งความเป็นจริง การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง จึงเป็นการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจและอยู่ร่วมกับสังคมอย่างปกติสุข เป็นการเรียนรู้ที่ต้องเท่าทันยุคเปลี่ยนผ่านทางการศึกษา ซึ่งการเรียนไม่ได้หยุดอยู่แค่กิจกรรมในห้องเรียนหรือการเรียนในระบบ หากแต่ต้องเรียนรู้ตลอดชีวิต นอกจากนี้ รายการประเภทที่นำเสนอเนื้อหาความรู้และความบันเทิง เป็นรายการที่ทำทนายกับคำว่า “คุณภาพ”

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษานโยบายและแนวทางการผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อการเรียนรู้: กรณีศึกษาสถานีโทรทัศน์ ALTV ช่อง 4 ทีวีเรียนสนุก เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาเนื้อหาและรูปแบบการนำเสนอรายการโทรทัศน์ให้สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของเด็ก เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้ไปเป็นแนวทางในการขยายองค์ความรู้หรือนำไปใช้เป็นข้อมูลสำหรับการศึกษาเพิ่มเติม และสามารถเสริมสร้างพัฒนาการของเด็กในแต่ช่วงวัยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษานโยบายการดำเนินงานของสถานีโทรทัศน์เพื่อการเรียนรู้ช่อง ALTV
2. เพื่อศึกษาแนวทางการผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อการเรียนรู้ช่อง ALTV

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาทฤษฎี แนวคิดงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนโยบายและแนวทางการผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อการเรียนรู้: กรณีศึกษาสถานีโทรทัศน์ ALTV ช่อง 4 ที่วีเรียนสนุก ได้แบ่งเนื้อหาออกเป็นส่วนต่าง ๆ ดังนี้

1. แนวคิดการกำกับดูแลสื่อโทรทัศน์สำหรับเด็ก ได้แก่ การกำกับดูแลสื่อโทรทัศน์สำหรับเด็ก หลักเกณฑ์การพิจารณาระดับความเหมาะสมของรายการโทรทัศน์ ภาพรวมการคุ้มครองเด็กในหลักการการกำหนดจริยธรรมและแนวปฏิบัติของผู้ประกอบวิชาชีพโทรทัศน์ และความรับผิดชอบของสื่อต่อเด็ก เยาวชน และครอบครัว
2. แนวคิดรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก ได้แก่ ปัญหาของรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กในประเทศไทย บทบาทของรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก รูปแบบและเนื้อหาของรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก การพัฒนารายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก และอิทธิพลของสื่อโทรทัศน์ที่มีต่อเด็ก
3. รายการโทรทัศน์ เพื่อการศึกษาสำหรับเด็ก ช่อง ALTV ได้แก่ จุดเริ่มต้นของช่อง ALTV การเติบโตของวิธีการเรียนรู้อย่างยั่งยืน และผังออกอากาศของโทรทัศน์ ALTV
4. ทฤษฎีพัฒนาการของเด็ก ได้แก่ วัยเด็กตอนต้นหรือวัยก่อนเข้าเรียน วัยเด็กตอนกลาง และวัยเด็กตอนปลาย
5. แนวคิดการวิเคราะห์เนื้อหาในรายการโทรทัศน์ ได้แก่
6. แนวคิดการผลิตรายการโทรทัศน์ ได้แก่ ขั้นตอนการผลิตรายการโทรทัศน์ (Pre - production) ขั้นตอนการผลิตรายการโทรทัศน์ (Production) ขั้นตอนหลังการผลิตรายการโทรทัศน์ (Post production) และขั้นตอนประเมินผล (Evaluation)
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ งานวิจัยในประเทศไทย และงานวิจัยต่างประเทศ

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้ ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีแหล่งข้อมูล คือ ข้อมูลประเภทเอกสารที่เกี่ยวกับการผลิตรายการโทรทัศน์ที่นำไปสู่การเรียนรู้ได้อย่างยั่งยืน ตำรา บทความ และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก ข้อมูลการวิเคราะห์รายการโทรทัศน์ที่นำเสนอผ่านช่อง ALTV และข้อมูลประเภทบุคคล โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth interview) กลุ่มนักวิชาชีพผู้ผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก จำนวน 5 คน การวิเคราะห์ข้อมูล ทั้งสื่อเอกสารและเนื้อหาที่เกี่ยวข้องในเชิงพรรณนา ในประเด็นที่กำหนดไว้ตามวัตถุประสงค์ ส่วนการนำเสนอข้อมูล ผู้วิจัยนำเสนอโดยมองผ่านประสบการณ์และการตีความของผู้วิจัยเป็นหลัก อธิบายข้อมูลอย่างละเอียดและครบถ้วน โดยเขียนให้มีความต่อเนื่องและกลมกลืนกัน ใช้วิธีการเขียนบรรยายในสิ่งที่พบเห็น โดยเชื่อมโยงกับแนวคิดต่าง ๆ ที่กล่าวไว้ในบทที่ 2 มาควบคุมข้อมูลที่เกิดขึ้นพร้อมยกตัวอย่างคำพูดประกอบคำที่สำคัญที่ได้แสดงให้เห็นภาพของข้อมูลที่เกิดขึ้นนั้นได้อย่างชัดเจน

สรุปผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์รายการโทรทัศน์ที่นำเสนอผ่านช่อง ALTV

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์รายการโทรทัศน์ช่อง ALTV ในช่วงเวลาต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1.1 ช่วงเวลา 18.00 - 18.15 น. เป็นช่วง "คิดสนุก" กลุ่มเป้าหมายอายุ 5 - 8 ปี มีแนวคิดรายการโดยเป็นพื้นที่ให้เด็กกล้าคิด แสดงออก เรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ ทดลอง สังเกต จัดจำ เสริมสร้างพัฒนาการที่ดี วัตถุประสงค์รายการ เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการที่เหมาะสมกับเด็ก สร้างกิจกรรมและการสื่อสารแบบการมีปฏิสัมพันธ์ และการขยายฐานจำนวนสมาชิกคิดสนุกให้เพิ่มขึ้น ด้านเนื้อหาและรูปแบบรายการเป็นการสร้างพื้นที่เล่น เรียนรู้ สนุกสนาน สดใสด้วยเพลงที่สามารถเต้นไปพร้อมกัน เด็ก ๆ ชวนคุย ชวนคิด ชวนเล่น ผ่านเรื่องราวในรูปแบบต่าง ๆ และนำมาสร้างสรรค์เป็นรูปธรรม

1.2 ช่วงเวลา 18.15 - 18.35 น. เป็นช่วง “เรียนสนุก” กลุ่มเป้าหมายอายุ 7 - 12 ปี เน้นหาเน้นความรู้จากกลุ่มสาระการเรียนรู้ 5 วิชา ได้แก่ วันจันทร์ รายการเกมทำภาษาไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาภาษาไทย วันอังคาร รายการคิดวิทย์ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์ วันพุธ รายการ VOCAB Journey กลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษ วันพฤหัสบดี รายการคณิต Mission กลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ และวันศุกร์ รายการสังคม สนุกคิด กลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา นำเสนอแบบสนุกสนาน มาเล่า มาลงมือทำให้อุ

1.3 ช่วงเวลา 18.35 - 19.00 น. เป็นช่วง “สนุกเรียน” กลุ่มเป้าหมายอายุ 7 - 12 ปี เน้นหาเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ สอดคล้องกับสมรรถนะของตัวเด็ก คือเรียนรู้สิ่งที่นอกเหนือจากตำราเรียน โดยมีแนวคิดรายการเป็นการเรียนรู้นอกห้องเรียนตามความสนใจ ไปสู่ประสบการณ์การเรียนรู้ เพื่อฝึกฝนทักษะและความรู้ที่เป็นประโยชน์กับเด็ก วัตถุประสงค์รายการ เป็นการส่งเสริม สนับสนุน ให้เด็กมีประสบการณ์การเรียนรู้ทักษะและสมรรถนะในด้านต่าง ๆ เพื่อค้นหาสิ่งที่ตนเองสนใจ เป็นคลังข้อมูลแหล่งรวมความคิด กิจกรรมการเรียนรู้และการให้คำแนะนำกับพ่อแม่และครูในการออกแบบการเรียนรู้ที่ดี ด้านเนื้อหาและรูปแบบรายการเป็นรายการเรียลลิตี้ ที่นำเสนอความคิดความสนใจในเรื่องต่าง ๆ ถ่ายทอดประสบการณ์ การเรียนรู้ ได้คิดวิเคราะห์ วางแผน ลงมือปฏิบัติจริง ให้เด็กได้เรียนรู้นอกห้องเรียนตามความสนใจของตัวเอง สนุกสนานในกิจกรรมอดทนในการทำเรื่องที่ยาก และมีความมุ่งมั่นตั้งใจเรียนรู้ด้วยตัวเอง

2. นโยบายที่เกี่ยวกับการกำกับดูแลกิจการโทรทัศน์ที่เกี่ยวกับเด็ก

สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) มีการกำหนดให้ผู้ประกอบกิจการโทรทัศน์ผลิตรายการที่มีเนื้อหาสร้างสรรค์สังคม และคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อเด็กและหลักสิทธิมนุษยชน มีการกำหนดนโยบายที่เกี่ยวกับการกำกับดูแลกิจการโทรทัศน์ที่เกี่ยวกับเด็ก ทั้งในเรื่องข้อกำหนด ที่กำหนดว่าช่องโทรทัศน์ จะต้องมีส่วนของรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กและครอบครัว 1 ชั่วโมงต่อวัน แต่กลับพบว่า บางช่องใช้วิธีการนำเอาสารคดี เอาละครที่ไม่มีมารวมมาใส่เข้าไป ซึ่งไม่ใช่รายการสำหรับเด็กจริง ๆ นักวิชาชีพผู้ผลิตรายการโทรทัศน์ มองว่า ไม่ควรรวมรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กและครอบครัวไว้ด้วยกัน รายการสำหรับครอบครัว อาจเป็นรายการที่ดูด้วยกันทั้งครอบครัวได้ แต่ถ้ารายการสำหรับเด็กแต่ละช่วงวัย ควรเป็นการทำรายการให้เด็กดู ไม่ใช่การทำรายการให้ผู้ใหญ่ดูแล้วเกิดความรู้สึกเอ็นดูเด็ก

นอกจากนี้ กสทช. ยังมีการกำหนดนโยบายในเรื่องการคำนึงถึงศีลธรรม จริยธรรม กฎหมายของเด็ก รายการโทรทัศน์ เพื่อการเรียนรู้สำหรับเด็ก เด็กต้องปลอดภัยในตัวเนื้อหารายการ มีการคำนึงถึงเรื่องศีลธรรม จริยธรรม กฎหมายของเด็ก เช่น มีการแจ้งให้ผู้ปกครองทราบ และอนุญาตให้ลูกมาออกรายการ ซึ่งประเทศไทย ยังไม่ได้มีการทำเป็นลายลักษณ์อักษร ปัจจุบันจะเป็นลักษณะที่พ่อแม่พาลูกมา แสดงว่ารับทราบและอนุญาตแล้ว แต่ในอนาคตกำลังจะมีการทำเป็นเรื่องของสิทธิ ด้านจรรยาบรรณ ผู้ผลิตรายการต้องไม่ทำให้เด็กเป็นตัวตก พยายามดึงสิ่งที่ดีของเด็กออกมา ไม่มีการพูดกับเด็กเรื่องปมด้อย ไม่เอาเด็กไปอยู่ในที่อันตรายของที่เตรียมให้เด็กต้องปลอดภัย

ด้านข้อกำหนดทางกฎหมาย รายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก จะไม่สามารถโฆษณาขนมหรือของกิน เพราะอาจเป็นอันตรายกับเด็ก

3. ภาพรวมของรายการโทรทัศน์ เพื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กในประเทศไทย พบว่า เปรอร์เซ็นต์รายการโทรทัศน์สำหรับเด็กถดถอยลงทุกปี ผังรายการน้อยลง รายการเด็กได้หายไปจากช่องรายการโทรทัศน์ต่าง ๆ เพราะเรื่องของพาณิชย์ เนื่องจากว่าสปอนเซอร์ไม่นิยมสนับสนุน ถ้ามีการสนับสนุน ก็จะเป็นโฆษณาบางอย่างที่สามารถขายพ่อแม่ได้ ด้านสัดส่วนของรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก พบว่า ยังไม่เพียงพอ สัดส่วนของรายการสำหรับเด็กมีน้อย แม้มีการบังคับจากทางภาครัฐก็ยังไม่จริงจัง ปัญหาไม่ใช่แค่รายการสำหรับเด็กไม่เพียงพอ แต่ปัญหาคือเด็กไม่ค่อยเปิดโทรทัศน์ ไปตามพวกสื่อโซเชียลมีเดีย (Social) ออนไลน์ต่าง ๆ จึงอาจมองได้ว่า จำนวนรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กอาจเป็นส่วนหนึ่ง แต่ว่าการเข้าถึงมากกว่าที่สำคัญ รายการจึงต้องมีการปรับตัวเพื่อที่จะเข้าไปหาเด็ก เด็กอยู่ที่ไหนก็ต้องไปที่นั่น มีการปรับวิธีการนำเสนอรูปแบบเนื้อหา

นอกจากนี้ ภาพรวมรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก ที่ผ่านมามีบางรายการที่เป็นลักษณะมีการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ปรับการเรียนการสอนของคุณครู ให้สนุกมากยิ่งขึ้น โดยมีการนำคุณครูหรือผู้ที่มีความรู้ในการเรียนการสอนวิชานั้น มาช่วยให้คำแนะนำ ในปัจจุบันพอมีช่อง ALTV ช่วงสถานการณ์การระบาดของไวรัสโคโรนา (Covid 19) รายการได้ปรับเปลี่ยนจากการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) แบบเดิมให้เป็นแบบออนไลน์ ด้วยการสร้างการมีส่วนร่วมของโรงเรียนกับช่อง ALTV ให้เป็นเครือข่ายของครูและโรงเรียน เพื่อเป็นการปฏิสัมพันธ์มันเปลี่ยน รายการเรียนสนุก ให้กับคุณครูและนักเรียนได้รู้จัก หากกลับเข้าสู่สถานการณ์การเรียนการสอนปกติ คุณครูก็สามารถนำสื่อการเรียนการสอนไปใช้ในห้องเรียนได้

4. ที่มาของรายการโทรทัศน์ เพื่อการเรียนรู้สำหรับเด็ก ช่อง ALTV เกิดขึ้นมาเนื่องจากสถานการณ์การระบาดของไวรัสโคโรนา (Covid 19) ทำให้มีผลกระทบต่อภาคเรียนของเด็ก ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2563 ที่โรงเรียนต่าง ๆ ไม่สามารถเปิดเรียนได้ และจากเดิมที่สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส มีรายการสำหรับเด็กในวันเสาร์และวันอาทิตย์ ซึ่งเป็นวันหยุดที่เด็กได้ใช้ชีวิตอยู่ที่บ้าน แต่จากสถานการณ์ทำให้เด็กไม่สามารถไปโรงเรียนได้ โดยนักวิชาชีพผู้ผลิตรายการโทรทัศน์บางท่าน มองว่าถ้าให้เด็กเรียนอย่างเดียว อาจน่าเบื่อ จึงคิดทำช่องโทรทัศน์ด้านการเรียนรู้ การเปลี่ยนความรู้ให้เป็นความสนุกสนาน ซึ่งเรียกว่า Edutainment ไม่ใช่ด้านการศึกษาเพียงอย่างเดียว จึงมีรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก ช่อง ALTV ขึ้นมา

วัตถุประสงค์ของการที่มีรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก ช่อง ALTV ก็เพื่อเด็กและโรงเรียน คุณครูสามารถนำเนื้อหาในรายการไปใช้ในการเรียนการสอนได้ เนื่องจากมีเนื้อหาของทั้งวิชาวิทยาศาสตร์ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ด้านการศึกษา วิชาการ เกือบทุกหมวดวิชา ซึ่งต่างจากรายการในวันเสาร์ และวันอาทิตย์ ที่เน้นเป็นรายการสำหรับครอบครัว

ส่วนผู้ผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก ช่อง ALTV มีทั้งกลุ่มเดิม คือผู้ผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กของสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ และบูรณาการการเรียนการสอนระหว่างบ้านและโรงเรียน โดยผู้ผลิตกลุ่มเดิม มีความเชี่ยวชาญ รวมถึงมีการนำรายการที่มีอยู่แล้วมาฉายซ้ำ เนื่องจากงบประมาณที่มีอยู่จำกัด ทำให้ช่อง ALTV เกิดขึ้นได้เร็ว นอกจากนี้ ยังมีผู้ผลิตกลุ่มใหม่ มีการจัดการประกวดราคา คัดเลือก คัดสรรผู้ผลิตรายการเข้ามาใหม่ เพื่อเข้ามาเติมเต็มและทดแทนสิ่งที่ยังขาดหายไป

5. การผลิตรายการโทรทัศน์ เพื่อการเรียนรู้สำหรับเด็ก ช่อง ALTV มีการดำเนินการตามขั้นตอนการผลิตรายการโทรทัศน์ ดังต่อไปนี้

5.1 ขั้นตอนก่อนการผลิตรายการโทรทัศน์ (Pre - production) เป็นขั้นตอนของการเตรียมงานก่อนที่จะถ่ายทำรายการจริง โดยมีโปรดิวเซอร์ (Producer) ที่คอยดูแลภาพรวมรายการทั้งหมด มีผู้ที่ทำส่วนเนื้อหารายการ (Content) และผู้จัดการฝ่ายผลิตรายการ 2 - 3 คน ในก่อนการผลิตรายการโทรทัศน์ ต้องคำนึงว่าควรมีรายการเด็กลักษณะใด ประเภทใด อาจใช้วิธีการประกวดราคา หากมีการคัดเลือกแล้ว ต้องคำนึงว่ารายการตรงตามที่ช่อง ALTV ต้องการ ให้อเนื้อหาตรงตามหลักสูตร จำเป็นต้องดูรายละเอียดในทุกส่วน ทั้งในเรื่องจริยธรรม ไม่มีการละเมิดสิทธิเด็ก และไม่มีภาพสิ่งที่เป็นอันตราย ผู้ผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กบางท่าน มีการเตรียมพร้อม โดยการดูรายการ ทั้งการ์ตูนลิขสิทธิ์ที่ทางช่อง ALTV ซื้อมา หรือรายการที่เคยมีผู้ผลิตแล้ว ดูวิธีการเล่าเรื่อง จากนั้นนำมาคิดต่อ ทั้งเรื่องเนื้อหารายการ วิธีการสื่อสารกับเด็ก และประโยชน์ที่เด็กได้รับ

ขั้นตอนก่อนการผลิตรายการโทรทัศน์ มีองค์ประกอบที่ควรคำนึงหลายด้าน ดังนี้

- การวางแผนรายการโทรทัศน์ เพื่อการเรียนรู้สำหรับเด็ก ก่อนการผลิตรายการ ควรมีการวางแผนรายการช่อง ALTV แบ่งเป็น 3 ลักษณะ คือ สนุกคิด สนุกเรียน และเรียนสนุก ในวันจันทร์ ถึงศุกร์ ช่วงเช้า 6.00 - 7.00 น. เป็นรายการสำหรับเด็กเล็ก ใช้นอนตรี แอนิเมชั่น มีเรื่องของการออกกำลังกาย เพื่อให้ร่างกายตื่นตัว และมีการให้ความรู้สังคม อารมณ์ และสติปัญญาควบคู่กันไป เมื่อเช้าช่วงสาย 7.00 - 7.15 น. เป็นรายการสำหรับเด็กปฐมวัย การวางแผนรายการ จึงเกี่ยวกับกลุ่มสาระวิชาภาษาไทย การสะกดคำ ตัวสะกด ภาษาอังกฤษ เรื่องตัวอักษร การออกเสียงให้ถูกต้อง วิทยาศาสตร์ ผักปลูกจิตสำนึกของเด็กในการดูแลรักษาสภาพแวดล้อม ศิลปะ เน้นการใช้มือ กล้ามเนื้อ การขยำ นอกจากนั้น ยังมีเรื่องของโภชนาการ เมื่อเช้าช่วงเย็น ผังของสนุกเรียนของเด็กโต กลุ่มสาระ 5 วิชา โดยเป็นวิชาที่เด็กต้องเรียน แปลงมาเป็นการเล่าเรื่อง เป็นการสาธิตที่สนุกสนาน แปลงจากเรื่องที่ต้องเรียน จึงเรียกว่าเรียนสนุก มีการให้ผู้ดำเนินรายการ ใช้แอนิเมชั่น และกราฟิกต่าง ๆ นอกจากนี้ ในวันเสาร์ และอาทิตย์ จะสอดแทรกด้านภาษา การให้ความรู้ไปพร้อมความบันเทิง มีเรื่องของการฝึกทักษะต่าง ๆ เช่น ดนตรี การเป็นยูทูปเบอร์ การเอาตัวรอดในสถานการณ์ต่าง ๆ และแนวอาชีพ การประดิษฐ์สิ่งของ และจะมีการฉายซ้ำในวันจันทร์ ถึงศุกร์

- การกำหนดกลุ่มเป้าหมายของผู้ชมรายการโทรทัศน์ เพื่อการเรียนรู้สำหรับเด็ก ช่อง ALTV มีการกำหนดกลุ่มเป้าหมายของผู้ชมรายการ โดยแบ่งตามช่วงอายุ คือ เด็กเล็กอายุ 3 - 6 ปี เด็กโตอายุ 6 - 12 ปี วัยรุ่นอายุ 13 - 15 ปี และเยาวชนอายุ 15 - 18 ปี และยังได้มีการกำหนดกลุ่มเป้าหมาย โดยแบ่งตามช่วงวัยตามระดับการศึกษา ตั้งแต่เด็กเล็ก คือ ชั้นอนุบาล ปฐมวัย คือชั้นประถมศึกษา และวัยรุ่น คือชั้นมัธยมศึกษา นอกจากนี้ ยังพบลักษณะการกำหนดกลุ่มเป้าหมายของรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก ที่เป็นการผสมผสานเด็กที่แตกต่างกันแต่ละช่วงวัย

- การกำหนดเนื้อหาและองค์ความรู้ของรายการโทรทัศน์ เพื่อการเรียนรู้สำหรับเด็ก ในภาพรวมช่อง ALTV มีการกำหนดเนื้อหาและองค์ความรู้ ทั้งการพัฒนาด้านสติปัญญา ความฉลาดทางด้านสติปัญญา (IQ) ด้านกลุ่มสาระการเรียนรู้ เด็กเล็ก ระดับชั้นอนุบาล การกำหนดเนื้อหาและองค์ความรู้ของรายการโทรทัศน์ เป็นการพัฒนาด้านอารมณ์และบุคลิกภาพ ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ทักษะการใช้ชีวิต ทั้งความฉลาดทางด้านสติปัญญา (IQ) อารมณ์ (EQ) และทักษะการบริหารจัดการตนเอง (EF) โดยมีการใสแอนิเมชั่น การ์ตูน มีการให้ที่ปรึกษาที่เป็นนักจิตวิทยาสำหรับเด็ก ในการช่วยดูบท เนื้อหารายการ การกำหนดเนื้อหาและองค์ความรู้ ด้านภาษา จะใช้ภาษาง่าย ๆ ซ้ำ ๆ ซ้ำ ๆ เป็นการทบทวนที่ตอกย้ำ ให้เด็กจำได้ เด็กปฐมวัย ระดับชั้นประถมศึกษา การกำหนดเนื้อหาและองค์ความรู้ของรายการโทรทัศน์ เป็นการเรียนรู้เชิงสมรรถนะ เน้นเรื่องประสบการณ์ รูปแบบรายการเป็นการออกไปภายนอก พาไปทำกิจกรรม

เพราะเด็กวัยนี้จะเริ่มมีความเป็นตัวของตัวเองมากขึ้น เริ่มสนุกกับการผจญภัย รวมถึงมีการเติมเรื่องของประสบการณ์ ทักษะ สมรรถนะ ให้รายการเป็นแรงบันดาลใจ เป็นแรงกระตุ้น สามารถเป็นแนวทางให้เด็กในอนาคต ส่วนเด็กโต ระดับมัธยมศึกษา ควรเป็นเรื่องของการเรียนรู้ การวางแผนอนาคต การวางแผนแนะแนว การแนะแนวอาชีพ รวมถึงทักษะอื่น ๆ ก่อนการผลิตรายการโทรทัศน์ จะต้องคำนึงถึงเรื่ององค์ความรู้ เนื้อหา ต้องดูเนื้อหาให้เหมาะกับเด็กแต่ละช่วงวัย ด้านคำ หรือภาษาที่ควรใช้ ควรเป็นภาษาที่เหมาะสมกับเด็ก ง่าย ๆ ผู้ผลิตจะต้องทำตัวให้เป็นเด็ก ความคิดควรย้อนไปวัยนั้น ภาษาแบบไหน หรือเนื้อหาแบบไหนที่ต้องการเข้าใจได้ง่าย ส่วนการกำหนดองค์ความรู้ไม่ควรมีข้อจำกัด แต่ควรมีหลักการว่าต้องเป็นเรื่องถูกต้อง เรื่องที่ต้งาม

5.2 ขั้นตอนการผลิตรายการโทรทัศน์ (Production) เป็นขั้นตอนในการผลิตรายการ มุ่งองค์ประกอบที่ควรคำนึง มีรายละเอียด ทั้งในเรื่องความประณีต ความละเอียดอ่อน การเคลื่อนไหว จังหวะดนตรี เพราะทุกอย่างต้องสามารถสื่อความหมายได้ สิ่งที่ต้องคำนึงในการถ่ายทำรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก คือ การยืดเยียดความเป็นผู้ใหญ่ให้เด็กโดยไม่รู้ตัว รายการโทรทัศน์สำหรับเด็กส่วนมากเป็นแบบนั้น คือทำรายการแบบผู้ใหญ่ให้เด็กดู แต่ใช้เด็กเป็นตัวแสดง ใช้ความเป็นแอนิเมชั่น หรือการ์ตูน แต่ก็ไม่ใช่ทุกเรื่องที่เหมาะสมสำหรับเด็ก การถ่ายทำรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก จึงเป็นเรื่องที่ผลิตยาก มีเรื่องของการถ่ายทำหรือการเอาเด็กมาร่วมรายการ

5.3 ขั้นตอนหลังการผลิตรายการโทรทัศน์ (Post - production) เป็นขั้นตอนเมื่อถ่ายทำรายการเรียบร้อยแล้ว มุ่งองค์ประกอบที่ควรคำนึง คือ ด้านการตัดต่อรายการ แต่ละรายการจะมีโปรดิวเซอร์ (Producer) ควบคุมดูแลตลอดรายการ ส่วนที่ดูแลเรื่องเนื้อหา ผู้จัดการรายการ เมื่อผลิตรายการเรียบร้อยแล้ว จะมีการส่งมาให้ทางช่อง ALTV ดูเนื้อหา ดูกระบวนการ วิธีการถ่ายทำ การเซ็นเซอร์ ทั้งในเรื่องจริยธรรม เสี่ยง เทคนิคต่าง ๆ จะมีการตรวจสอบหลายขั้นก่อนการออกอากาศ ด้านการตัดต่อรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก สิ่งที่ต้องคำนึงคือเรื่องของ แสง สี ซึ่งในความเป็นจริงไม่ได้มีค่านิยามว่า แบบไหนถูก หรือแบบไหนผิด เพราะเป็นเรื่องของศิลปะ ในเรื่องของมุมมองก็มี ควรต้องตั้งกล้องในมุมที่แบบเหมือนเด็กเขามองเด็กด้วยกันอยู่

6. ปัญหาในการผลิตรายการโทรทัศน์ เพื่อการเรียนรู้สำหรับเด็ก ช่อง ALTV ได้แก่ ปัญหาจากสถานการณ์การระบาดของไวรัสโคโรนา (Covid 19) ทำให้การผลิตรายการทำไม่ได้ ต้องใช้การฉายซ้ำรายการเดิม ปัญหาการวัดความนิยมในรายการโทรทัศน์ (Rating) ที่พบว่า ทุกประเภทของรายการโทรทัศน์ใช้มาตรฐานวัดความนิยมเดียวกันหมด ปัญหาเรื่องงบประมาณ เพราะไม่มีการสนับสนุนแบบยั่งยืน ปัญหาการสนับสนุนจากทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน และปัญหาการขาดผู้ผลิตที่มีความรู้

7. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เกี่ยวกับการพัฒนารายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก โดยต้องมีแนวทางและการปรับตัวเพื่อพัฒนารายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก ให้เข้ากับสถานการณ์ในปัจจุบัน การปรับตัวโดยใช้ช่องทางออนไลน์ มีการส่งเสริมและสนับสนุนการผลิตโทรทัศน์เพื่อการเรียนรู้สำหรับเด็ก และปรับเปลี่ยนรายการโทรทัศน์เพื่อการเรียนรู้สำหรับเด็ก ไปสู่แอปพลิเคชัน

อภิปรายผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์รายการโทรทัศน์ที่นำเสนอผ่านช่อง ALTV สอดคล้องกับผลการศึกษาของ อูซา บิ๊กกินส์ (2551) ที่กล่าวว่า การวิเคราะห์เนื้อหา เป็นระเบียบวิธีวิจัยประเภทหนึ่งที่เหมาะใช้ในการวิจัยการสื่อสาร เป็นการศึกษาเชิงบรรยายที่มุ่งค้นหาลักษณะของการสื่อสารโดยเฉพาะ เช่นเดียวกับงานวิจัยนี้ ที่ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์รายการ เพื่อให้เห็นลักษณะภาพรวมของรายการโทรทัศน์ในช่อง ALTV นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ Krippendoff (1980) ที่กล่าวถึง เกณฑ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์เนื้อหา คือ เนื้อหาสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ มีการจำแนกจากประเภทเนื้อหา และข้อมูลเป็นเกณฑ์

รวมถึงสอดคล้องกับการศึกษาของ บุษกร เชี่ยวจินดา กานต์ (2549) ที่กล่าวถึง หลักที่จะต้องพิจารณาในการวิเคราะห์ คือ วัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระ วิธีนำเสนอ และเทคนิคในการผลิตของรายการ เช่นเดียวกับงานวิจัยนี้ ที่พบว่า รายการโทรทัศน์ที่นำเสนอผ่านช่อง ALTV มีการกำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน มีการจำแนกประเภทจากเนื้อหาเป็น สนุกคิด สนุกเรียน และเรียนสนุก และมีการจำแนกประเภทจากข้อมูลเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ 5 วิชา มีการคำนึงถึงแนวคิด วัตถุประสงค์ เนื้อหาและรูปแบบรายการ เทคนิคต่าง ๆ

2. นโยบายที่เกี่ยวกับการกำกับดูแลกิจการโทรทัศน์ที่เกี่ยวกับเด็ก สอดคล้องกับการศึกษาของ วิทยาลัยนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต (2559) ที่ได้จัดทำโครงการมาตรฐานจริยธรรมและการผลิต รายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก เยาวชน และครอบครัว พบว่า เนื้อหารายการสำหรับเด็ก ควรมีเนื้อหาสร้างสรรค์สังคม รับผิดชอบต่อเด็กและหลักสิทธิมนุษยชน รายการเด็กคือรายการที่เหมาะสมสำหรับเด็ก โดยคำนึงถึงช่วงวัย และพัฒนาการของเด็ก ไม่ใช่รายการที่มีเด็กร่วมรายการ แต่เนื้อหาเป็นการทำให้ผู้ใหญ่ดู สอดคล้องกับ กสทช. (2555) ในเรื่องการกำกับดูแลสื่อโทรทัศน์เพื่อเด็ก ที่กล่าวว่า เนื้อหารายการสำหรับเด็กจะต้องมีความปลอดภัยและเหมาะสม ต้องไม่มีเนื้อหาที่แสดงออกถึงความรุนแรง ผิดศีลธรรม หรือใช้ภาษาที่หยาบคาย และคำนึงถึงความเท่าเทียมและโอกาสของเด็กและเยาวชนทุกกลุ่มในสังคม เช่นเดียวกับการศึกษาของ Nikken & Voort (1999: 11-12) ที่ได้กำหนดมาตรฐานการพัฒนาคุณภาพรายการสำหรับเด็ก ซึ่งคือ ต้องไม่มีอันตราย ไม่ทำให้เด็กรู้สึกกลัว ไม่มีถ้อยคำหยาบคาย ลามก ไม่ทำให้รู้สึกเศร้าโศก ไม่ใช้เด็ก เพื่อแสวงหาประโยชน์ทางการค้า ด้านข้อกำหนดทางกฎหมาย จะไม่สามารถโฆษณาขายนมหรือของกิน เพราะอาจเป็นอันตรายกับเด็ก สอดคล้องกับนโยบาย กสทช. (2556) ในเรื่องภาพรวมการคุ้มครองเด็กในการกำหนดจริยธรรมและแนวปฏิบัติของผู้ประกอบวิชาชีพโทรทัศน์ ที่กล่าวว่า รายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก การโฆษณาสินค้า บริการ ต้องระมัดระวังการนำเสนอภาพ พฤติกรรมความรุนแรงที่ไม่เหมาะสม การเลียนแบบ และต้องคำนึงถึงความรุนแรงทางจินตนาการที่อาจเป็นอันตรายสำหรับเด็ก

3. ภาพรวมของรายการโทรทัศน์ เพื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กในประเทศไทย สอดคล้องกับการศึกษาของ ลักษณ์ คงลาภ และอัปสร เสถียรทิพย์ (2557 หน้า 47 - 54) ที่กล่าวว่า ปัญหาหนึ่งของรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กในประเทศไทย คือสัดส่วนพื้นที่สื่อสำหรับเด็กทางสื่อโทรทัศน์มีไม่เพียงพอ ทำให้โอกาสในการที่เด็กและเยาวชนจะได้เปิดรับสื่อที่เหมาะสมกับวัยจึงลดน้อยลง รวมถึงช่วงเวลาการออกอากาศ รายการโทรทัศน์สำหรับเด็กไม่สอดคล้องกับช่วงเวลาว่างที่แท้จริงของเด็กและเยาวชน ทำให้ไม่สามารถเปิดรับสื่อในช่วงเวลาที่กำหนดไว้ได้ และเด็กจะเปิดรับเนื้อหาสื่อตามความสนใจเฉพาะของตนเป็นหลัก ทำให้การเข้าถึงสื่อโทรทัศน์ของเด็กเป็นไปอย่างคาดเดาได้ยาก และสอดคล้องกับการศึกษา มรรยาท อัครจันทโชติ (2556) ที่พบว่า การออกอากาศรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กและเยาวชน มีสัดส่วนที่น้อยมาก

4. การผลิตรายการโทรทัศน์ เพื่อการเรียนรู้สำหรับเด็ก ช่อง ALTV

4.1 ขั้นตอนก่อนการผลิตรายการโทรทัศน์ เพื่อการเรียนรู้สำหรับเด็ก สอดคล้องกับการศึกษาของ สมเจตต์ เมฆพ่ายัพ (2552) ที่พบว่า ก่อนการผลิตรายการ ผู้ที่มีบทบาทในการวางแผนการผลิตรายการโทรทัศน์นับตั้งแต่ การสร้างแนวคิด ริเริ่ม การวางแผนด้านการผลิต ได้แก่ ผู้อำนวยการบริหารการผลิต ผู้อำนวยการผลิต ผู้ผลิตรายการ ผู้จัดการผลิต ผู้เขียนบท ผู้กำกับรายการ เป็นต้น เช่นเดียวกับผลการวิจัยนี้ ส่วนในเรื่องการจัดผังรายการสอดคล้องกับการศึกษาของ ณัฐวิวัฒน์ สุทธิโยธิน (2560) ที่พบว่า การจัดผังรายการต้องมีความสอดคล้องกับการใช้ชีวิตประจำวันของประชาชนในแต่ละช่วงเวลา โดยเวลาที่นักเรียนเริ่มกลับบ้าน การจัดผังรายการจะเริ่มปรับเปลี่ยนมาจับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเด็กมากขึ้น มีการนำเสนอรายการเด็ก สาระคดี การ์ตูน เกมโชว์สำหรับเด็ก แต่เนื่องจากสถานการณ์ของ Covid 19 ทำให้การจัดผังรายการของช่อง ALTV เป็นการจัดผังรายการสำหรับเด็กตลอดทั้งวัน

ด้านการกำหนดกลุ่มเป้าหมาย สอดคล้องกับการศึกษาของสันทัต ทองรินทร์ (2558) สุทธิ ชัตติยะ (2555) กมลรัฐ อินทรทัศน์ (2554) และณัฐวิวัฒน์ สุทธิโยธิน (2560) ที่กล่าวว่า ก่อนการผลิตรายการโทรทัศน์ต้องมีการเตรียมการผลิต เพื่อให้สามารถควบคุมการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพ ขั้นตอนการวางแผนการผลิตรายการโทรทัศน์เป็นการกำหนดแนวทางการดำเนินงานและเตรียมการ ต้องมีการกำหนดกลุ่มเป้าหมาย เช่นเดียวกับงานวิจัยนี้ที่ช่อง ALTV โดยขั้นตอนก่อนการผลิตรายการโทรทัศน์ จำเป็นต้องมีการกำหนดกลุ่มเป้าหมายของผู้ชมรายการโทรทัศน์

ส่วนด้านการกำหนดเนื้อหาและองค์ความรู้ สอดคล้องกับการศึกษาของ สันทัต ทองรินทร์ (2558) ที่พบว่า ก่อนการผลิตรายการโทรทัศน์ต้องมีการเตรียมการผลิต เพื่อให้สามารถควบคุมการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพ ต้องกำหนดแนวทางการดำเนินงานและเตรียมการ กำหนดแนวคิด วัตถุประสงค์ องค์ความรู้ เนื้อหา และสอดคล้องกับการศึกษาของ นิษฐา หุ่นเกษม (2555) ในเรื่องกฎและกติกาเบื้องต้นในการผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก คือการคิดแบบเด็กและนำเสนอแบบเด็ก ใช้ภาษาที่ง่าย ต้องใช้วัจนภาษาให้น้อยที่สุด

4.2 ขั้นตอนการผลิตรายการโทรทัศน์ สอดคล้องกับการศึกษาของ Wright, John C และ Huston, Aletha C (1986) ที่ศึกษาองค์ประกอบพิเศษในรายการโทรทัศน์ โดยพบว่า จังหวะในการเคลื่อนไหว เทคนิคภาพ มุมกล้อง การใช้แอนิเมชัน เสียง เป็นองค์ประกอบสำคัญในการผลิตรายการ

4.3 ขั้นตอนหลังการผลิตรายการโทรทัศน์ สอดคล้องกับการศึกษาของ สันทัต ทองรินทร์ (2558) ที่พบว่า ขั้นตอนหลังการผลิตรายการโทรทัศน์ ควรคำนึงถึงการตัดต่อ การผสมเสียง การทำกราฟิก เพื่อให้รายการมีความต่อเนื่องและสมบูรณ์ทั้งภาพ เสียง และข้อความที่จะนำเสนอ และสอดคล้องกับการศึกษาของ สุทธิ ชัตติยะ (2555) กล่าวว่า การตัดต่อต้องมีความประณีต พิถีพิถัน มีการนำเอาเทคนิคต่าง ๆ มาใช้ เช่นเดียวกับขั้นตอนหลังการผลิตรายการโทรทัศน์ เพื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กช่อง ALTV

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 รายการเด็ก มีส่วนช่วยในเรื่องพัฒนาการของเด็ก จึงควรเปิดโอกาสให้เด็กเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์สื่อและใช้ประโยชน์จากพื้นที่สื่อสาธารณะมากขึ้น เป็นพื้นที่สร้างสรรค์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้และมีส่วนร่วมของเด็ก

1.2 รายการเด็กในประเทศไทยปัจจุบัน ไม่เพียงพอ ควรส่งเสริมให้มีเพิ่มมากขึ้น ให้การสนับสนุนงบประมาณในการผลิตและช่วงเวลาในการออกอากาศ และควรให้การสนับสนุนและพัฒนาเครือข่ายกลุ่มผู้ผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กอย่างต่อเนื่องและเชื่อมเครือข่ายทั้งในระดับอาเซียนและนานาชาติ เพื่อให้เกิดความร่วมมือและพัฒนาศักยภาพของผู้ผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กสู่ระดับโลก

1.3 ในขั้นตอนการผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก ผู้ผลิตรายการควรกำหนดกลุ่มเป้าหมายแบบเฉพาะเจาะจงตามพัฒนาการแต่ละช่วงวัยของเด็ก ควรสร้างเนื้อหาและรูปแบบรายการที่น่าสนใจ และตอบใจความต้องการและคาดหวังของเด็กและเยาวชน รวมทั้งของพ่อแม่ ผู้ปกครอง

2. ข้อเสนอแนะสำหรับกรวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ จากการวิเคราะห์รายการ และการสัมภาษณ์เชิงลึก หากในอนาคต มีการทำวิจัยเชิงปริมาณ โดยสร้างแบบสอบถามและนำหลักสถิติมาใช้ในการวิจัยกับผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีจำนวนมากขึ้น ก็จะทำให้ได้ผลการวิจัยที่มีความชัดเจนและเป็นตัวแทนของประชากรได้มากยิ่งขึ้น

2.2 ในการวิจัยครั้งต่อไป อาจมีการเรียนรู้ถึงการให้ประโยชน์จากรายการโทรทัศน์ของเด็ก รวมถึงผู้ปกครอง ครู โรงเรียน เพื่อกำหนดทิศทางของเนื้อหาที่จะก่อให้เกิดคุณค่า และนำไปพัฒนารายการโทรทัศน์สำหรับเด็กต่อไป

2.3 ในการวิจัยครั้งต่อไป อาจมีการเรียนรู้รายการโทรทัศน์สำหรับเด็กของต่างประเทศที่ประสบความสำเร็จ เพื่อใช้เป็นต้นแบบในการพัฒนารายการโทรทัศน์สำหรับเด็กในประเทศไทย

บรรณานุกรม

- กมลรัฐ อินทรทัศน์. (2554). *การผลิตรายการบันเทิงคดี การผลิตรายการโทรทัศน์เบื้องต้น*. หน่วยที่ 15. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ณัฐวิวัฒน์ สุทธิโยธิน. (2560). การบริหารงานโทรทัศน์. หน่วยที่ 8 - 15. *เอกสารการสอนชุดวิชาการบริหารงานโทรทัศน์*. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- นิษฐา หุ่นเกษม. (2555). *รูปแบบ เนื้อหา และการนำเสนอรายการโทรทัศน์เด็กจากสื่อสาธารณะที่ประสบความสำเร็จเพื่อพัฒนารายการโทรทัศน์เด็กและเยาวชนของไทยพีบีเอส. เสนอต่อองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย (ส.ส.ท.).*
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. (2553). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 127 (ตอนที่ 45 ก), หน้า 1-3.
- มรรยาท อัครจันทโชติ. (2556). *การกำหนดช่วงเวลารายการสำหรับเด็กและเยาวชนในประเทศไทย: จากนโยบายของ กสทช. สู่การปฏิบัติจริงของสถานีวิทยุและสถานีโทรทัศน์*. โครงการพัฒนาคุณภาพการสื่อสารผ่านสื่อเพื่อเด็กและเยาวชนอย่างมีสุขภาวะ สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.).
- ลักษณะ คงลาภและอัปสร เสถียรทิพย์. (2557). *การศึกษาการเข้าถึงและการใช้ประโยชน์จากสื่อวิทยุ และโทรทัศน์ของเด็กและเยาวชน. เสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.).*
- วิทยาลัยนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต. (2559). *การจัดทำมาตรฐานจริยธรรมและการผลิตรายการโทรทัศน์ต้นแบบ สำหรับเด็ก เยาวชน และครอบครัว*. เสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.).
- สมเจตน์ เมฆพ่ายพ. (2552). *การผลิตรายการโทรทัศน์*. กรุงเทพฯ: ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา.
- สันต ทองรินทร์. (2558). การบริหารการผลิตรายการโทรทัศน์. *เอกสารสอนชุดวิชาการผลิตรายการโทรทัศน์เบื้องต้น หน่วยที่ 1 - 7*. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สุทิตี ชัดติยะ. (2555). *หลักการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์*. กรุงเทพฯ : ประยูรวงศ์พรินต์ติ้ง.
- สำนักงาน กสทช. (2555). *แผนแม่บทในกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ ปี 2555 - 2559*. กรุงเทพฯ: สำนักงาน กสทช.
- สำนักงาน กสทช. (2556). *เรื่องหลักเกณฑ์การจัดทำผังรายการสำหรับการให้บริการกระจายเสียงหรือโทรทัศน์*. กรุงเทพฯ: สำนักงาน กสทช.
- อุษา บิกกินส์. (2551). *บทบาทรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กกับการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ*. กรุงเทพฯ: คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- Krippendorff, K. (1980). *Content analysis: an introduction to its methodology*. Thousand Oaks, C.A. : Sage.
- Nikken & Voort. (1999). Quality Standards for Children's Programs in the Writings of Television Critics. *Journal of Educational Media*, 24,(1), 1999.
- Wright, John C and Huston, Aletha C. (1986). *A matter of form: Potentials of television for young viewers*. New York: International Universities Press.